

Analyzing the mechanisms of improving Police's position in the national order

*Esmaeil Ahmadimoghaddam*¹
*Ebrahim Davoodi Dehaghani*²
*Javad Borzoe*³

Type of article: Research article

Received: 22/06/2024

Accepted: 19/09/2024

NAJA Strategic Studies Quarterly/Vol.9/NO.3 (serial 33)/Autumn 2024*75-100

DOI:10.1022034/SSJ.2024.103521

Abstract

Background and purpose: Police's role in national law and order is very important as one of the vital factors for maintaining security and establishing order in the country. The purpose of this research is to analyze the mechanisms of improving Police's position in the national order.

Method: The current research is fundamental-applied in terms of its purpose, exploratory in terms of nature, and qualitative in terms of the type of research. The community of participants includes elites and professors who have a doctorate degree in law enforcement and security and also have at least 15 years of experience in this field. The data collection tool is a semi-structured interview, and the sampling continued until the theoretical saturation was reached in the 10th person. The collected data were analyzed by thematic analysis using Max Kyuda software. To verify the validity and reliability of the interviews, the retest method was used, the value of which was more than 60% and equal to 84.93; Therefore, the reliability of the codings was confirmed.

Findings: In order to identify the mechanisms for promoting Police's role in the national order, 154 themes were identified from the conducted interviews and by removing and merging duplicates, 82 themes were selected and by combining similar themes, 49 basic themes and 4 organizing themes with the titles of organizational requirements, cultural requirements, Management requirements and legal requirements were formulated and finally, the desired position of Police in the national order was determined as the central theme.

Results: According to the results, improving Police's position in the national order requires a comprehensive and integrated effort that requires the coordination of various factors. In the "organizational requirements" dimension, relying on the creation of capability and ability within the organization by using innovation in organizational equipment, improving the productivity of employees and also changing the organizational structure; In the dimension of "cultural requirements" culture building and positive action in the field of culture and in the dimension of "legal requirements" not to be passive in the implementation of the law, the requirement of organizations to have a police attachment in their activities, passing laws supporting the police and in the dimension of "management requirements" making demands and creating interaction With other organizations, the interaction of the commanders with the three forces and making demands from different organizations and making organizations responsible are among the most important and They are the most frequent themes.

Keywords: national order, Police, legal requirements, cultural requirements, managerial requirements, Organizational requirements.

---

1. Professor, Department of Strategic Management and Future Studies, Faculty of Management, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran, Shahid.Kavand@gmail.com

2. Associate Professor of Strategic Management and Future Research, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran (corresponding author), davoodi57@chmail.ir

3. PhD student in crime prevention management, Amin University of Police Sciences, Tehran, Iran, borzoe.ja@gmail.com

واکاوی سازوکارهای ارتقای جایگاه فراجا در انتظام ملی

اسماعیل احمدی مقدم^۱

ابراهیم داودی دهقانی^۲

جواد برزویی^۳

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۴/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۲۷

فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا/سال نهم/ شماره ۳ (پیاپی ۳۳) - پاییز ۱۴۰۳ - ۷۵-۱۰۰

DOI:10.1022034/SSJ.2024.103521

چکیده

زمینه و هدف: نقش فراجا در انتظام ملی به عنوان یکی از عوامل حیاتی برای حفظ امنیت و استقرار نظم در کشور، بسیار بااهمیت است. هدف از این پژوهش، واکاوی سازوکارهای ارتقای جایگاه فراجا در انتظام ملی است.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف، بنیادی - کاربردی و از نظر ماهیت، اکتشافی و از نظر نوع تحقیق، کیفی است. جامعه مشارکت کنندگان، شامل نخبگان و اساتیدی است که دارای مدرک دکتری در حوزه انتظامی - امنیتی و همچنین، حداقل ۱۵ سال سابقه در این حوزه هستند. ابزار جمع آوری داده‌ها، مصاحبه نیمه ساختاریافته است و نمونه‌گیری به روش هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری در نفر دهم ادامه یافت. داده‌های جمع آوری شده به روش تحلیل مضمونی و با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا تحلیل شدند. برای تأیید روایی و پایایی مصاحبه‌ها، از روش بازآزمون استفاده شد که مقدار آن بیشتر از ۶۰ درصد و معادل ۸۴/۹۳ بود؛ بنابراین، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید شد.

یافته‌ها: به منظور شناسایی سازوکارهای ارتقای نقش فراجا در انتظام ملی، ۱۵۴ مضمون از مصاحبه‌های انجام شده شناسایی و با حذف و ادغام موارد تکراری، ۸۲ مضمون انتخاب شدند و با تجمیع مضمون‌های مشابه، ۴۹ مضمون پایه و ۴ مضمون سازمان‌دهنده با عناوین الزامات سازمانی، الزامات فرهنگی، الزامات مدیریتی و الزامات قانونی تدوین شدند و در نهایت، جایگاه مطلوب فراجا در انتظام ملی به عنوان مضمون محوری تعیین شد.

نتایج: بر طبق نتایج، ارتقای جایگاه فراجا در انتظام ملی، یک تلاش جامع و یکپارچه را می‌طلبد که نیازمند هماهنگی عوامل مختلف است. در بعد «الزامات سازمانی» تکیه بر ایجاد قابلیت و توانایی در درون سازمان با استفاده از نوآوری در تجهیزات سازمانی، ارتقای بهره‌وری در کارکنان و همچنین تغییر در ساختار سازمانی؛ در بعد «الزامات فرهنگی» فرهنگ‌سازی و ایجاد عمل کردن در حوزه فرهنگ و در بعد «الزامات قانونی» منفعل نبودن در اجرای قانون، الزام سازمان‌ها به داشتن پیوست انتظامی در فعالیت‌ها، تصویب قوانین حمایتی از پلیس و در بعد «الزامات مدیریتی» مطالبه‌گری و ایجاد تعامل با سایر سازمان‌ها، تعامل فرماندهان با قوای سه‌گانه و مطالبه‌گری از ارگان‌های مختلف و مسئول‌سازی سازمان‌ها از مهم‌ترین و پرتکرارترین مضمون‌ها به‌شمار می‌آیند.

واژگان کلیدی: انتظام ملی، فراجا، الزامات قانونی، الزامات فرهنگی، الزامات مدیریتی، الزامات سازمانی.

۱. استاد گروه مدیریت راهبردی و آینده پژوهی، دانشکده مدیریت، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران،

Shahid.Kavand@gmail.com

۲. دانشیار مدیریت راهبردی و آینده پژوهی دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،

davoodi57@chmail.ir

۳. دانشجوی دکتری مدیریت پیشگیری از جرم دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران، borzoe.ja@gmail.com

مقدمه

اصطلاح انتظام ملی^۱ از حیث معنا، وجوه متعددی از فعالیت‌های دولت را شامل می‌شود و بر این باور بنیادین استوار است که دولت ابزاری است برای تأمین نظم و اعطای آرامش خاطر به شهروندان. انتظام ملی هدفی بس بزرگ و عالی به‌شمار می‌آید که دولت موظف به تحصیل و پاس‌داشت آن است و باید تمام توان ملی را به کار گیرد تا بتواند نظمی مطلوب را بر جامعه حاکم سازد. از این منظر، انتظام ملی متغیر وابسته‌ای است که باتوجه‌به سه متغیر مستقل «توان نهادسازی»، «توان امنیت‌نگهداری» و «توان خودبازسازی» قابل اندازه‌گیری است (افتخاری، ۱۳۷۹؛ ۲۹). یکی از ارکان مهم در «توان امنیت‌نگهداری»، فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (فراجا) است؛ براین اساس، فراجا نقشی مهم و بنیادین را در تأمین نظم‌و‌امنیت ملی ایفا می‌کند. این سازمان با هدف حفظ آرامش و ثبات اجتماعی، به انجام وظایف متنوعی از جمله مبارزه با جرم و جنایت، کنترل شدوآمد و نظارت بر قوانین و مقررات پرداخته و در بحران‌های اجتماعی و طبیعی (نظیر حوادث غیرمترقبه و اعتراضات) با به‌کارگیری راهبردهای خاص و همکاری با دیگر نهادهای دولتی، به مدیریت شرایط و کاهش تأثیرات منفی این بحران‌ها کمک کرده و درنهایت، با نقش‌آفرینی در انتظام ملی و با تمرکز بر پیشگیری، کیفیت زندگی مردم و ارتقای احساس امنیت در جامعه را بهبود می‌بخشد. درحقیقت، فراجا یکی از مهم‌ترین ارکان در انتظام بخشی در سطح کشور است. قانون، وظیفه اصلی فراجا را استقرار نظم‌و‌امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی بیان کرده‌است. فرمانده‌معمظم‌کل‌قوا درخصوص نقش فرماندهی انتظامی در امنیت کشور، فرمایشات متعددی را ایراد فرموده‌اند؛ به‌عنوان نمونه: «نیروی انتظامی در مسئولیت خود که ایجاد امنیت است، نماد و مظهر حاکمیت جمهوری اسلامی ایران است، مظهر این امنیت و عامل وسط میدان این امنیت، نیروی انتظامی است» و «اگر پنج یا ده دستگاه دیگر هم به وظایفشان عمل نکنند، اما نیروی انتظامی یک نیروی انتظامی صحیح‌العمل، درستکار، قوی،

قاطع و دارای شرایط لازم باشد، نظام جمهوری اسلامی را در چشم مردم آبرومند خواهد کرد»^۱ (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴).

انتظام ملی به عنوان یکی از عوامل حیاتی برای حفظ امنیت و استقرار نظم در کشور، همواره مورد توجه است و با پیشرفت فناوری و تغییرات اجتماعی، نیاز به رویکردهای نوین و کارآمد در حوزه انتظام ملی نیز احساس می شود و در این میان، توجه به عوامل، ارکان و مولفه های دخیل در انتظام و امنیت از اهمیت ویژه ای برخوردار است. نبود انتظام در جامعه بشری منجر به هرج و مرج و از هم گسیختگی خواهد شد؛ بنابراین، اصل وجودی آن امری بدیهی است؛ و روشن است که غفلت از نقش فراجا در انتظام ملی باعث بروز مشکلات و چالش های متعددی در زمینه ایجاد و حفظ امنیت، نظم عمومی و مدیریت بحران خواهد شد. اهمیت پژوهش حاضر در این است که پیاده سازی نتایج آن می تواند به فرماندهان، مسئولان و کارکنان فرماندهی انتظامی بینش و نگاهی راهبردی درباره جایگاه و نقش فراجا در ایجاد و حفظ انتظام ملی ارائه دهد تا با نگاهی عمیق تر به طراحی و اداره وظایف سازمانی در راستای تأمین امنیت افراد، گروه ها و کل کشور پرداخته و از این طریق، در راستای اعتلای جمهوری اسلامی ایران گام بردارند. این پژوهش بر آن است تا ضمن بررسی نظری انتظام ملی، نقش فراجا در تأمین و حفظ انتظام ملی را تبیین کند؛ بنابراین، پژوهش حاضر در نظر دارد تا به این پرسش اساسی پاسخ دهد که «راهکارهای ارتقای جایگاه فرماندهی انتظامی در انتظام ملی چیست؟».

پیشینه

نیل فروشان و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله ای با عنوان «نقش و کارکرد بسیج در تحقق انتظام ملی و امنیت داخلی» به این نتیجه رسیدند که بسیج نیرویی مبتنی بر جنبه های داوطلبانه، اعتقادی و مردمی است و با بهره مندی از توانایی های فرهنگی و اجتماعی و نیز گستردگی رده های تحت پوشش و به خصوص انعطاف پذیری و سرعت عمل، در عین هزینه بری اندک، در شرایطی

1. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=29531>

که جمهوری اسلامی ایران با محدودیت‌هایی برای افزایش سطح اقتدار و امنیت ملی برای مقابله با انواع متفاوت تهدیدها و ناآرامی‌ها مواجه است، نقشی حیاتی را در تأمین و حفظ انتظام ملی و امنیت داخلی جمهوری اسلامی ایران ایفا می‌کند.

دری نوگورانی (۱۴۰۱) در پژوهش خود با عنوان «بازپژوهی انتظام ملی؛ چیستی و چگونگی در نظریه‌پردازی» به این نتیجه رسید که نظم - که انتظام (به‌نظم‌شدن و نظم‌پذیری) و تنظیم (نظم‌دهی و نظم‌بخشی) بر محور آن شکل می‌گیرند - به عنوان یک معقول ثانی فلسفی، یک نوع رابطه هماهنگ میان اجزای یک مجموعه، برای تحقق یافتن هدفی مشخص است؛ به گونه‌ای که هر جزئی از اجزای مجموعه، مکمل دیگری باشد و فقدان هر یک، سبب شود که مجموعه، هدف خاص و اثر مطلوب را از دست بدهد. نظم در عرصه عمومی (عموم مردم و اجتماع) - که سطحی از عرصه ملی است - با مفاهیمی از قبیل امنیت، اخلاق عمومی و اخلاق حسنه، پیشینه‌ای مرتبط دارد. نظم و انتظام، هدف غایی و فلسفه وجودی قانون قلمداد شده و نظم عمومی، موضوع محوری نظام‌های حقوقی و جامعه‌شناسی به حساب می‌آید. در فرهنگ قرآنی، کلیدواژه‌هایی دیده می‌شود که شکل‌دهنده شبکه معنایی نظم و بی‌نظمی هستند و بررسی آنها ابعاد مختلف نظم را روشن می‌سازد. با ملاحظه تشریح در پرتو تکوین، انتظامی واحد (توحیدی) قابل درک است که در نتیجه، نظم تکوینی عالم، الهام بخش نظمی الهی در جوامع بشری قلمداد می‌شود. تلاش در نقض هریک از تشریح و تکوین، ملازم با نقض دیگری است و با نقض آنها، اختلال در نظم امور و به اصطلاح، فساد صورت می‌پذیرد. در نظریه‌پردازی در عرصه انتظام ملی نیز شناخت دقیق چیستی و چگونگی و پویایی‌شناسی نظم و انتظام و تنظیم امور مرتبط، تعیین‌کننده هستند.

هاشمی (۱۴۰۱) در پژوهش خود با عنوان «تبیین نقش و جایگاه نیروی انتظامی در اعمال حاکمیت برای تأمین نیاز عمومی به امنیت از منظر فرماندهی کل‌قوا» متن بیانات رهبری در جمع کارکنان، مدیران و فرماندهان فراجا از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۸ را تحلیل و تعداد ۲۱۶ گزاره را استخراج

کرده است. مضامین شناسایی شده حول چهار محور اصلی ساماندهی شده‌اند که در این چهار محور، نقش فراجا در ایجاد نظم و امنیت کشور (شامل چهار نقش فرعی)، لازمه و مقدمه ایفای سه نقش دیگر آن در برابر مردم، حاکمیت و دین است. تأمین نظم و امنیت ازسوی فراجا منجر به نتایج مهم زیر است: ۱. برای مردم پناهگاه و مایه آرامش خاطر می‌شود و زندگی روزمره را ممکن می‌سازد؛ ۲. اقتدار حاکمیت را به نمایش می‌گذارد و زمینه اداره و بالندگی جامعه را در همه عرصه‌ها فراهم می‌کند؛ ۳. با حفظ ارزش‌ها و معیار قراردادن آنها، یاری‌گر دین شده و عزت و ارجمندی آن را تداوم می‌بخشد. این جایگاه برای فراجا در منظومه فکری مقام معظم رهبری، همان شأنی است که امیرالمومنین علی(ع)، برای سربازان در نظام اسلامی قائل بود.

کرمانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود باعنوان «تدبیر و انتظام ملی» به این نتیجه رسیدند که تدبیر در اصطلاح به معنی قراردادن چیزی پشت سر چیز دیگر با تنظیم خاص برای رسیدن به هدف معین است و در آیات و روایات، درخصوص فعل حکیمانه خداوند در خلق نظام هستی به کار رفته است. خداوند علاوه بر اینکه خالق، هستی‌بخش و پدیدآورنده تمام موجودات عالم است، مدیر عالم هستی است و تدبیر عالم هستی را نیز انجام می‌دهد و اینکه خداوند، خود، هستی را عطا فرموده است و خود نیز مدیریت آن را برعهده دارد، جلوه‌ای از رحمت الهی است. ازسوی دیگر، تمام قوانین عقلی حاکم بر جوامع انسانی، از حقایق خارجی گرفته شده است؛ یعنی از نظامی که در عالم برقرار است و این نظام نیز همان تدبیر خداوند است و از آنجاکه پلیس در جامعه، بهنوعی مدبر امور نظم و امنیت است، ترجمان صفت تدبیر محسوب می‌شود. براین اساس، اعمال قانون با هدف کسب رضایتمندی مردم، مستلزم تدبیر مأموران است و مهم‌ترین رکن آن، اخلاق محوری است و از آنجاکه پلیس مظهر حاکمیت است، به منظور برقراری امنیت و نظم، باید از اقتدار لازم برخوردار باشد، اما این اقتدار به معنای ایجاد اقتدار مطلوب است که منظور از آن، قاطعیت در کنار عدالت، مروت و ترحم است؛ همان‌گونه که ذات مقدس پروردگار در عین آنکه رحمان و رحیم است، صاحب عذاب الیم نیز هست.

داودی‌دهاقانی (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان «الگوی امنیت انتظامی از منظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مبتنی بر بیانات ۳۰ ساله معظم‌له، از ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۸» به این نتیجه رسیده است که اصلی‌ترین و محوری‌ترین وظیفه فراجا، امنیت انتظامی است و این مفهوم آنچنان که شایسته است، در ادبیات امنیتی کشور واکاوی نشده است. وی هدف پژوهش خود را شناسایی شاخص‌ها، مولفه‌ها و ابعاد تشکیل‌دهنده امنیت انتظامی از دیدگاه مقام معظم رهبری به‌عنوان فرمانده کل نیروهای مسلح برشمرده و الگوی امنیت انتظامی از منظر مقام معظم رهبری را در قالب ۴ بعد بیان نموده است که عبارت‌اند از: ماهیت امنیت انتظامی، الزامات امنیت انتظامی، راهبردهای امنیت انتظامی و نیز کارکردهای امنیت انتظامی.

رضازاده و بختیاری (۱۳۹۷) در پژوهش خود با عنوان «نقش ناجا در استحکام ساخت درونی قدرت نظام» به این نتیجه رسیدند که پلیس با استفاده از الگوی تلفیقی و تحقق کارکردهای زیر می‌تواند در حوزه‌های امنیتی و انتظامی موجب استحکام ساخت درونی قدرت نظام گردد: ۱. توجه به توسعه نقش انبساطی و فراگیر یا به عبارت دیگر، فراهم نمودن جریان آزاد اطلاعات و مشارکت دادن بیشتر مردم و گروه‌های اجتماعی در راستای تأمین امنیت پایدار و فراگیر مردم‌محور در جامعه و بسط فرهنگ مسئولیت‌پذیری در جامعه برای رسیدن به جامعه دموکراتیک بر مبنای مردم‌سالاری دینی؛ ۲. گسترش دروازه‌بانی تقاضاها یا به عبارت دیگر، شناخت لایه‌های اجتماعی و توزیع دوسویه قدرت از بالا به پایین و از پایین به بالا که نتیجه این وضعیت در حوزه‌های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی، جلب حمایت و مشارکت مثبت افراد جامعه و در نهایت، ثبات نظام سیاسی خواهد بود.

رضازاده و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود با عنوان «مدل امنیت داخلی در توسعه انتظام ملی» به این نتیجه رسیدند که ویژگی‌هایی چون تولید اقتدار، ثبات و انسجام داخلی و خارجی، اقتدار نظام سیاسی، مهارت‌های نیروی انسانی و نهادمندی در قدرت اجتماعی، مهم‌ترین ویژگی‌های الگوی امنیت داخلی در توسعه انتظام ملی محسوب می‌شوند. توجه به اصول اخلاقی، تأمین رفاه

عمومی، استمرار اقتدار در تأمین امنیت، رویکردهای انبساطی و فراگیر، دروازه‌بانی تقاضاها، مدیریت نرم اجتماعی و پاسخ‌گو، مدیریت فرهنگی، مولفه‌های نرم‌افزاری فرهنگی، انسجام و همبستگی اجتماعی، مولفه‌های سخت‌افزاری فرهنگی و رویکردهای انقباضی و محدود، منجر به اعتماد و رضایت ملی و اصالت به ارزش‌های مشروعیت، موجب اطاعت‌پذیری ملی و وفاداری و درنهایت، امنیت داخلی پایدار خواهد شد.

مکوخوا^۱ (۲۰۲۴) در پژوهش خود با عنوان «حاکمیت امنیتی و اجرای قانون توسط پلیس ملی» به این نتیجه رسید که چارچوب سازمانی، چارچوب قانونی، توزیع بودجه، اجرای فرآیند و مشارکت عمومی تأثیر مثبتی بر اجرای قانون در کنیا دارد. این متغیرها در کنار هم به اجرای قانون توسط سرویس پلیس ملی کنیا کمک کردند. این مطالعه توصیه می‌کند که سرویس پلیس ملی کنیا شیوه‌های رهبری مطلوب را اتخاذ کند، سیاست‌های ارتقای شفافیت را ایجاد کند، و ارتباطات مؤثر را برای افزایش اثربخشی و مدیریت بهتر خدمات ارتقا دهد. همچنین، ساختارهای نظارتی داخلی و خارجی سرویس پلیس ملی کنیا باید با یکدیگر همکاری کنند تا از پاسخ‌گویی به شهروندان اطمینان حاصل کنند. برنامه‌ریزی عملیاتی و مدیریت باید مستقل باشد و این سرویس باید مشارکت شهروندان را در اولویت قرار دهد.

دیوید^۲ (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «معماری امنیتی، پلیس داخلی و اقدامات برای پلیس ایالتی» به این نتیجه رسید که چالش‌های امنیتی متعددی در سرتاسر نیجریه وجود دارد و تهدیدهای قدیمی و نوظهوری وجود دارند که مکانیسم داخلی پلیس متأسفانه برای مهار این تهدیدها ناکافی است؛ در نتیجه، اقداماتی برای پلیس ایالتی انجام شده‌است که تکمیل‌کننده قابلیت‌های عملیاتی معماری امنیتی موجود است. وی توصیه می‌کند که پلیس ایالتی می‌تواند پویایی، تدارکات و نیروی انسانی نیرومندی را برای تجهیزات امنیتی فعلی فراهم کند.

میشرا^۱ (۲۰۱۶) در مقاله خود با عنوان «نقش پلیس در حفظ نظم اجتماعی» نه تنها به عملکرد پلیس در هند و پیشینه تاریخی آن می‌پردازد، بلکه چالش‌ها و موانع پیش روی نیروی پلیس را نیز توضیح می‌دهد. این رویکرد بیشتر با سناریوی در حال تغییر جامعه که اکنون با جنایات چندبعدی در داخل و خارج از مرزهای ملی مواجه است، تناسب دارد. به عقیده وی، حضور فعالان مختلف حقوق بشر به‌رشدگی و نیز چالش ایجاد اصلاحات در نیروهای پلیس کنونی هند که به‌طور کلی منسوخ شده است، باید جدی گرفته شود. اگر چالش‌های پیش روی پلیس برطرف شود، با نیروی پلیس به عنوان یک دوست در جامعه رفتار خواهد شد. لازمه سیستم کنونی، نه سلاح‌های پیشرفته بلکه افزایش آموزش و دانش برای مقابله با جرایم اقتصادی است.

بررسی پیشینه نشان از آن دارد که پژوهش‌های زیادی با عنوان انتظام ملی انجام نگرفته است و محدود پژوهش‌های انجام شده نیز به‌طور مستقیم به جایگاه فراجا در انتظام ملی در سطح کلان نپرداخته و یا به بخش‌های خاصی از وظایف فراجا پرداخته‌اند و همچنین، تنها کتاب در این حوزه، مربوط به افتخاری در سال ۱۳۷۹ است؛ بنابراین، وجه تمایز و جنبه نوآوری پژوهش حاضر در این است که جایگاه و اهمیت فرماندهی انتظامی را در انتظام ملی به‌طور کلان مورد توجه قرار داده و راهکارهای ارتقای این جایگاه را ارائه کرده است.

مبانی نظری

انتظام ملی: انتظام ملی مفهومی سترگ است که شئون مختلف حیات اجتماعی - سیاسی بشر در عصر جدید را دربرمی‌گیرد. اصطلاح انتظام ملی از حیث معنا و جوه متعددی از فعالیت‌های دولت را شامل می‌شود و بر این باور بنیادین استوار است که دولت ابزاری است برای تأمین نظم و اعطای آرامش خاطر به شهروندان. انتظام ملی هدفی بس بزرگ و عالی به شمار می‌آید که دولت موظف به تحصیل و پاس‌داشت آن است و باید تمام توان ملی را به کار گیرد تا بتواند نظمی مطلوب را بر جامعه حاکم سازد. از این منظر، انتظام ملی

متغیر وابسته‌ای است که باتوجه به سه متغیر مستقل «توان نهادسازی»، «توان امنیت نگهداری» و «توان خودبازسازی» قابل اندازه‌گیری است (افتخاری، ۱۳۷۹؛ ۲۹). از این منظر، یک دولت کارآمد و موفق دولتی است که بتواند با حاکم‌ساختن نظم در وجوه مختلف حیات اجتماعی شهروندان، نوعی اطمینان خاطر را پدید آورد تا از این طریق خود را ایمن حس کنند (ماندل^۱، ۲۰۰۸، ۱۷-۱۸). به همین دلیل است که از دولت به «نظام» نیز تعبیر می‌شود؛ چراکه در بطن آن مفاهیمی چون سیستم، نظم و سلسله‌مراتب، مکنون و مستور است. تعبیر به نظام نشان می‌دهد که رسالت بنیادین دولت، برپایی نظم است؛ نظمی که بتواند امور جامعه را سامان داده و امنیت موردنظر را به ارمغان آورد (بوزان^۲، ۲۰۰۸، ۵۰۲). از این منظر، انتظام ملی ناظر بر توانمندی دولت در سه حوزه مهم و اساسی به شرح زیر است:

۱. توان نهادسازی: نظام سیاسی باید بتواند برای تأمین نیازهای مشروع جامعه که هر روز تنوع و تعدد بیشتری می‌یابد، نهادهایی را تأسیس کند که پاسخ‌گوی این نیازها باشند. اهمیت این امر تاجایی است که عدم اهتمام و پیگیری این بعد از انتظام می‌تواند به بروز پدیده‌های منفی زیر در سطح جامعه منجر شود:

الف. دولت متصلب: چنانچه حکومت مایل به حفظ ساختار و بافت سنتی خود بوده و نسبت به تحولات جدید جامعه واکنش مثبت نشان ندهد، در این حالت، زمینه تضاد ایجاد شده و شکاف بین توقعات شهروندان و عملکرد دولت، درنهایت، نظام حاکم را دچار بحران ساخته و تا جایی پیش می‌رود که مردم دست به نقض نظم سابق بزنند؛ چراکه الگوی پیشین دیگر موردپذیرش آنها نخواهد بود (افتخاری، ۱۳۷۹، ۲۵).

ب. دولت در دولت: بی‌توجهی به نیازهای شهروندان از طریق قانونی، به طور طبیعی زمینه گرایش آنها را به روش‌ها و کانون‌هایی که بتواند

پاسخ‌گوی نیازهایشان باشد، فراهم می‌سازد. در این صورت، جامعه شاهد شکل‌گیری کانون‌های قدرتمند و مؤثر دیگری خواهد بود که در عرض دولت پدید آمده و شروع به فعالیت می‌کند. دولت به ناچار به ائتلاف با این کانون‌های تازه تأسیس رضایت داده و از آنها حمایت می‌کند و این مؤسسات شریک در قدرت خواهند بود و در این صورت، با نوعی دولت ناقص مواجه هستیم که قادر به صیانت از انتظام ملی نیست (بریستروم^۱، ۱۹۹۷: ۸۴).

ج. ملت خودگردان: انتظام ملی بر مشارکت مردم و دولت مبتنی است؛ بنابراین، اگر نقش دولت نادیده انگاشته شود و افراد به شکل خودمختار به این مهم اقدام کنند، به طور قطع، انتظام ملی از بین رفته و نابه‌سامانی دامنگیر جامعه خواهد شد (کلینتون^۲، ۱۳۷۹: ۱۲۳).

۲. توان حفظ امنیت: شاید هیچ واژه‌ای را نتوان یافت که به اندازه امنیت در ارتباط با نظم قرار داشته باشد؛ بر همین اساس است که تحلیل‌گران سیاسی، انتظام ملی را با امنیت ملی مرتبط دانسته‌اند و یکی از مهم‌ترین شاخص‌های انتظام ملی را امنیت ملی می‌دانند. دولت و امنیت از دو بعد دارای ارتباطی به شرح زیر هستند:

الف. امنیت‌سازی: تولید امنیت و فراهم آوردن فضایی مناسب برای فعالیت از جمله رسالت‌های مهم دولت‌ها است که مورد توجه فلاسفه سیاسی بوده و از این منظر، دولت، بازیگر اصلی در ایجاد امنیت ملی است (افتخاری، ۱۳۷۹: ۳۳).

ب. امنیت نگهداری: صیانت از امنیت، کلیه سیاست‌هایی را شامل می‌شود که به نحوی سعی در انطباق سیاست‌های کلی با شرایط زمانی و مکانی دارند تا از این طریق، امکان استمرار نظم را فراهم آورند. بدین ترتیب معلوم می‌شود که «امنیت نگهداری» در ارتباط مستقیم با انتظام ملی است (دوورژه، ۱۳۷۸: ۲۵۰).

۳. توان خودبازسازی: دولت‌ها و ساختار آنها برای رفع نیازمندی‌های بشر به وجود آمده‌اند و باتوجه به نیازها و مطالبات جدید در طی زمان، نیازمند اصلاح و تکمیل هستند. این فرآیند ضمن اینکه باعث ایجاد رابطه سالم بین شهروندان و دولت خواهد شد، از بروز پدیده‌های منفی مانند موارد زیر جلوگیری می‌کند:

الف. حکومت خرد: حکومت‌هایی که نتوانسته‌اند خود را با تغییرات جامعه تطبیق داده و به دنبال اداره جامعه به شیوه‌های سنتی هستند.

ب. حکومت‌های کلان: برخلاف حکومت‌های خرد، این نوع از حکومت‌ها به بهانه پاسخ‌گویی به نیازهای شهروندان به دنبال سیطره نفوذ خود بر تمام ابعاد زندگی آنها هستند. این نوع از سیطره و امتداد و وسعت آن به پدیده‌ای به نام دولت خسته می‌انجامد که برخلاف آرمان دولت و ملت عمل می‌کند.

ج. حکومت متورم: این نوع از حکومت‌ها، با وجود تعدد نهادها، از کارایی پایینی برخوردار بوده و در عمل، نیازمندی‌های شهروندان را فراهم نمی‌کنند و ضمن هدر دادن امکانات، از حصول منافع ملی عاجز هستند.

شبکه معنایی نظم / بی‌نظمی قرآنی: واژه نظم، ناظر به هماهنگی بین چند عنصر و یا عضو است و در مقابل هرج و مرج قرار دارد. نظم در اصطلاح، یک نوع رابطه هماهنگ میان اجزای دارای الفت — نه بیگانه — یک مجموعه، برای تحقق یافتن هدفی مشخص است که طبعاً واقعیتی جدا از اجزاء دارد؛ به گونه‌ای که هر جزئی از اجزای مجموعه، مکمل دیگری بوده و در تحقق هدف، تأثیر نسبی داشته باشد و فقدان هر یک، سبب شود که مجموعه، هدف خاص و اثر مطلوب را از دست بدهد. براین اساس، نظم یک معقول ثانی فلسفی و امری قیاسی و نسبی است؛ یعنی از سنجش دو یا چند چیز با یکدیگر در شرایط خاص، مفهوم نظم انتزاع می‌شود؛ به طوری که یک شیء بسیط هرگز منشأ انتزاع مفهوم نظم نخواهد بود. از نظر بسیاری از افراد جامعه، نظم همان وضعیتی است که همه چیز و هر کس در جایگاه خود قرار گرفته و بی‌نظمی یا ناهنجاری، شرایطی است که امور به وضعیتی مطلوب استقرار نیافته باشد (صفی‌پور، ۱۳۸۸).

داودی (۱۴۰۲) به منظور درک بهتر ابعاد نظم، وجوه احصاء شده نظم را در پنج بعد فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، طبیعی و سیاسی تقسیم و مولفه‌های آن را نیز به شرح جدول ۱ دسته‌بندی کرده‌است.

جدول ۱. وجوه نظم و مولفه‌های آن

شناسایی نیاز به نظم	مراحل
تدوین اصول و چارچوب‌ها	
اجرای قوانین و سیاست‌ها	
نظارت و تعادل	
اصلاح و بهبود مداوم	
تقویت فرهنگ نظم	
تکامل و پویایی	
نظم خرد (اخلاق فردی)	سطوح
نظم میانی (اخلاق اجتماعی)	
نظم کلان (اخلاق اجتماعی و تعاملات گروهی)	
تکامل طبیعی	منشأ
تعاملات پویا (تفاهمات اجتماعی)	
طراحی انسانی (ساختار قانونی، سیاست‌ها و راهبردها)	ابعاد
سیاسی	
اقتصادی	
اجتماعی	
فرهنگی	
طبیعی	مولفه‌ها
ساختارها و نهادها	
هنجارها و قوانین و ارزش‌ها	
تکرار و الگوها	
هماهنگی و تعادل	
سازماندهی	
کنترل و نظارت	
پیش‌بینی و قابلیت اطمینان	شاخص‌ها
رعایت قانون	
ثبات سیاسی	
رشد اقتصادی	
پایداری حقوقی	
نرخ جرم و جنایت	
وجود ساختارهای اجتماعی	

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، بنیادی – کاربردی و از نظر ماهیت، اکتشافی و از نظر نوع تحقیق، کیفی است. جامعه مشارکت‌کنندگان، شامل نخبگان و اساتیدی است که دارای مدرک دکتری در حوزه انتظامی – امنیتی و همچنین، حداقل ۱۵ سال سابقه در این حوزه هستند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته است و نمونه‌گیری به روش هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری در نفر دهم ادامه یافت. مضامین پایه در یک سطح انتزاعی تر دسته‌بندی شد تا مضامین سازمان‌دهنده حاصل شود و این مضامین نیز در انتزاعی‌ترین سطح دسته‌بندی و مضامین فراگیر حاصل شد. کدگذاری رایانه‌ای با نرم‌افزار مکس کیودا انجام شد و برای بررسی پایایی داده‌ها از روش پایایی بازآزمون^۱ استفاده شد.

هولستی^۲ (۱۹۶۹) برای محاسبه پایایی بازآزمون بین کدگذاری‌های پژوهشگر در دو فاصله زمانی فرمول زیر را ارائه کرده‌است:

$$\text{درصد پایایی} = \frac{2 * \text{تعداد توافقات}}{\text{تعداد کل کدها}} * 100$$

در حین انجام پژوهش و در جریان کدگذاری مصاحبه‌ها، چند مصاحبه به‌عنوان نمونه در یک فاصله ۸ روزه مورد کدگذاری مجدد قرار گرفت. با مراجعه به کدهای اولیه استخراج‌شده از آن مصاحبه‌ها و کدهای مجدد، جدول ۲ به‌دست آمد و قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید شد.

جدول ۲. میزان درصد پایایی بازآزمون

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	درصد پایایی بازآزمون
۱	مصاحبه ۱	۲۱	۸	۷	۷۶/۱۹
۲	مصاحبه ۲	۲۴	۱۱	۶	۹۱/۶۶
۳	مصاحبه ۳	۲۳	۱۰	۶	۸۶/۹۵
	جمع کل				۸۴/۹۳

1. Re-Test Reliability
2. Holsti

یافته‌ها

الف. یافته‌های توصیفی

جدول ۲ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش را نشان

می‌دهد.

جدول ۲. جمعیت شناختی

ردیف	کد مصاحبه‌شونده	مدرک تحصیلی	مسئولیت	تخصص	جنسیت	سابقه خدمت	سابقه مدیریت
۱	P001	دکتری	رئیس دانا و فرمانده سابق فراجا	فرماندهی	مرد	۴۵	۳۵
۲	P002	دکتری	مشاور عالی فرمانده فراجا	مدیریت سیستم	مرد	۴۰	۳۰
۳	P003	دکتری	معاون پژوهش دانشگاه جامع علوم انتظامی امین	مسائل اجتماعی	زن	۲۵	۲۵
۴	P004	کارشناسی ارشد	مدیر گروه اقتصاد مرکز راهبردی فراجا	اقتصاد	مرد	۳۵	۲۴
۵	P005	دکتری	رئیس دانشگاه جامع علوم انتظامی امین	مدیریت منابع انسانی	مرد	۳۶	۲۴
۶	P006	دکتری	مدیر گروه هوشمندسازی مرکز راهبردی فراجا	دفاع ملی	مرد	۲۸	۱۵
۷	P007	دکتری	مدیر گروه فرماندهی مرکز راهبردی فراجا	مدیریت	مرد	۳۸	۲۶
۸	P008	دکتری	مشاور فرمانده فراجا و رئیس سابق نظام وظیفه	مدیریت بحران	مرد	۴۲	۳۲
۹	P009	دکتری	رئیس حفرای شهرستان	مدیریت پیشگیری از جرم	مرد	۲۴	۱۴
۱۰	P0010	دکتری	رئیس پلیس اطلاعات استان اردبیل	اطلاعات و پیشگیری از جرم	مرد	۲۷	۱۷

در پژوهش حاضر، از مجموع ۱۰ نفر مشارکت‌کننده، تعداد ۱ نفر زن و ۹ نفر مرد هستند که مدرک تحصیلی ۹ نفر دکترای تخصصی و ۱ نفر کارشناسی ارشد است. درجه نظامی این افراد شامل ۳ نفر سرهنگ، ۱ نفر بدون درجه

نظامی، ۵ نفر سرتیپ دوم و ۱ نفر هم سرتیپ است که از این تعداد، ۳ نفر زیر ۳۰ سال و ۷ نفر هم بالای ۳۰ سال خدمت دارند.

ب. یافته‌های کیفی

یافته‌های کیفی در پاسخ به این پرسش که «راهکارهای ارتقای جایگاه فراجا در انتظام ملی کدام‌اند؟» در جدول ۳ قابل بهره‌برداری است.

جدول ۳. راهکارهای ارتقای جایگاه فراجا در انتظام ملی

مضمون محوری	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه	واحد تحلیل	کد مصاحبه‌شونده
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	ظرفیت پلیس برای ارتقا به جایگاه بالاتر	فراجا در جایگاه اصلی خود نیست ولی این ظرفیت را دارد تا در جایگاهی بالاتر قرار گیرد.	P002
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	تقویت ساختار معاونت اجتماعی	معاونت فرهنگی و اجتماعی تقویت شوند.	P005
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	احراز نقش پیش‌برندگی و پیش‌روندگی	ما باید در منظومه انتظام ملی نقش پیش‌برنده داشته باشیم و پیش‌رونده کسی است که فقط خودش جلو می‌رود. یک پیش‌برنده نیز وجود دارد که دیگران را هم به‌همراه خود به پیش می‌برد (نقش لوکوموتیوی)؛ پس فراجا هم باید پیش‌رونده و خط‌شکن باشد و هم پیش‌برنده.	P001
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	موفقیت در مأموریت‌ها	در میدان موفق ظاهر شود.	P007
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	ارتقای شایستگی‌ها و توانمندی	پلیس باید شایستگی و توانمندی‌های خود را ارتقای دهد.	P003
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	لزوم ارتقای اعتماد حاکمیت، مردم و افزایش سرمایه اجتماعی	فراجا باید اعتماد حاکمیت و مردم و نیز سرمایه اجتماعی خود را افزایش دهد.	P006
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	تقویت منابع انسانی برای تعامل با مردم	پلیس باید در حوزه نیروی انسانی خود تقویت شود تا باعث جلب اعتماد حاکمیت و مردم نسبت به پلیس شود.	P001
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	الگو شدن کارکنان برای آحاد جامعه	تک‌تک کارکنان فراجا با توجه به اینکه با تمامی شئون زندگی مردم سروکار دارند، باید با رفتار مناسب خود به‌عنوان یک عنصر مطلوب، الگویی برای افراد و مخاطبین خود باشند؛ به این معنی که اگر خوب عمل کنیم، تبدیل به الگو خواهیم شد.	p007
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	تحول پلیس براساس تحول منابع انسانی	تحولات پلیس باید براساس نیروی انسانی باشد. یک مأمور قوی می‌تواند سایر ضعف‌های پلیس را	P006

مضمون محوری	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	واحد تحلیل	کد مصاحبه شونده
			رفع کند ولی عکس آن مقدر نیست.	
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	به کارگیری امکانات و تجهیزات نوین	از امکانات و تجهیزات نوین استفاده شود.	P001
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	سرآمدی در دولت الکترونیک	در الکترونیک کردن دولت، سرآمد است.	P006
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	هوشمندسازی پلیس از طریق ابزار و فرهنگ سازی	با اتکا به هوشمندی، با ابزار و فرهنگ سازی باید انجام شود.	P006
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	پرهیز از ورود به عرصه های غیرمرتبط با مأموریت اصلی پلیس	در بخش هایی باید وارد شویم که مرتبط با مأموریت اصلی پلیس است؛ وگرنه پذیرش مسئولیت های بیشتر باعث می شود که انتظارات و توقعات بیشتر شود.	P005
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	پرهیز از انجام وظایف سایر سازمان ها	الزام سایر سازمان ها به انجام وظایف؛ تکلیف خواهی از وزارتخانه ها؛ خودداری از تقبل وظایف سایر سازمان ها	P002
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	افزایش دانش کارکنان	افزایش دانش کارکنان	P008
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	هوشمندسازی	هوشمندسازی پلیس بسیار مهم است.	P009
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	ارتقای ساختار فراجا	ساختار فراجا ارتقا یابد.	P010
جایگاه مطلوب	الزامات سازمانی	نظام سازی در امنیت و ژئوپلیتیک	ما در امنیت و ژئوپلیتیک می توانیم نظام سازی کنیم.	P008
جایگاه مطلوب	الزامات فرهنگی	فرهنگ سازی	فراجا در برخی از موارد وظیفه فرهنگ سازی دارد؛ مانند آموزش فرهنگ ترافیک.	P001
جایگاه مطلوب	الزامات فرهنگی	ایجابی عمل کردن در حوزه فرهنگ	اینکه به طور پیوسته افراد را از انجام کارها نهی کنیم، صحیح نیست؛ باید بیاوریم از نزدیک پلیس را بشناسد و پرونده به آنها بدهیم.	P009
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	هویت یابی در سطح کلان	وقتی شما هویت پیدا کردی، قابل انکار نخواهی بود.	P008
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	مشارکت ناکافی در سیاست گذاری	در سیاست گذاری نقش داشته باشد. در حال حاضر، فراجا در تصمیم گیری های کلان کشور جایگاه چندانی ندارد.	P004
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	متغعل نبودن در اجرای قانون	از موضع انفعالی در برابر قانون خارج بشویم.	P007
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	احراز نقش سیاست گذاری در حوزه اقتصاد	نقش پلیس در اقتصاد این نیست که فقط پلیس اقتصادی ایجاد کنیم.	P004
جایگاه	الزامات قانونی	نظام سازی و	فراجا می تواند در نظام سازی، همکاری موثر و	P007

مضمون محوری	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	واحد تحلیل	کد مصاحبه شونده
مطلوب		نقش آفرینی در تمام عرصه‌ها	در تمام عرصه‌ها نقش آفرینی موثر داشته باشد.	
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	الزام سازمان‌ها به داشتن پیوست انتظامی در فعالیت‌ها	زمین بازی را باید پلیس تعریف کند؛ در واقع، باید یک پیوست انتظامی داشته باشد.	P009
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	تصویب قوانین حمایتی در خصوص پلیس	تلاش کنند تا در حمایت از پلیس، قوانین جدیدی تصویب شود.	P008
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	اصلاح و ایجاد قوانین برای افزایش نفوذ پلیس	اصلاح قوانین و ایجاد قوانین جدید برای افزایش نفوذ پلیس	P003
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	پیگیری اصلاح آیین دادرسی کیفری	یکی از نمادها و عناصری که نقش فراجا را در انتظام ملی بسیار تضعیف کرد، آئین دادرسی کیفری است.	P010
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	حضور فراجا در شورای انقلاب فرهنگی و امنیت ملی	مصوبات شورای انقلاب فرهنگی و شورای امنیت ملی و مانند آن، عین قانون است؛ پس فراجا در قانون هم نقش دارد. باید کرسی بگیریم.	P001
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	پیگیری دسترسی به سامانه‌های یکپارچه اطلاعات	دسترسی به سامانه‌های یکپارچه اطلاعات	P007
جایگاه مطلوب	الزامات قانونی	اخذ کرسی در دولت	اخذ کرسی در دولت	P009
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	همکاری با صداوسیما	مشارکت فرهنگی برای مثال در حوزه فیلم وزارت ارشاد وجود داشته باشد؛ فیلم ساخته می‌شود که فقط تبلیغ پلیس است. همکاری با صداوسیما وجود داشته باشد.	P006
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	انعقاد تفاهم‌نامه با آموزش و پرورش برای مشاوره در حوزه انتظام ملی	بین پلیس آگاهی یا فرمانده فراجا با وزارت آموزش و پرورش یک تفاهم‌نامه منعقد شود و از سوی پلیس به آنها در حوزه دانش‌آموزان و آموزش در انتظام ملی مشورت داده شود.	P007
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	همکاری با نهادهای فرهنگی	حضور در مجامع قرآنی مانند مساجد. فعال عمل کند، خوب است. پلیس باید فعال باشد. همکاری با بنیادهای فرهنگی	P002
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	تفاهم‌نامه با وزارتخانه‌های مختلف	انعقاد تفاهم‌نامه میان پلیس با وزارتخانه‌های مختلف انجام شود.	P001
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	مطالبه‌گری از سازمان‌ها	اینکه منتظر بمانید تا به شما اختیارات داده شود، صحیح نیست؛ باید مطالبه کنید.	P010
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	نظارت بر سایر سازمان‌ها	پلیس نقش نظارتی دارد؛ مثلا از ورود کالا تا مصرف با وزارت مربوطه انجام می‌شود و فقط	P005

مضمون محوری	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	واحد تحلیل	کد مصاحبه شونده
			پلیس نظارت کند.	
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	همکاری با آموزش و پرورش برای آموزش شناخت ریشه‌های اعتیاد	انعقاد تفاهم‌نامه همکاری. پلیس به آموزش و پرورش کمک کند که برای مثال، ریشه‌های اعتیاد دانش‌آموزان در این موارد است.	P007
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	تفاهم‌نامه با شهرداری‌ها برای نظارت پلیس در شهرسازی	انعقاد تفاهم‌نامه با شهرداری‌ها برای نظارت پلیس در شهرسازی	P008
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	تعامل با وزارت اقتصاد برای به‌اشتراک‌گذاری اطلاعات	تعامل با وزارت اقتصاد برای اشتراک در اطلاعات	P009
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	تقویت مطالبه‌گری کارکنان	باید مطالبه کنیم.	P009
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	پرهیز از نگاه جزیره‌ای به مأموریت‌های سازمان	باید مأموریت کل سازمان را یکپارچه بدانیم و جزیره‌ای فکر نکنیم.	P002
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	اصلاح رویکرد مسئولان فراجا برای ارتقای جایگاه فراجا	ارتقای جایگاه پلیس واقعا منوط به عملکرد مسئولان فراجا است.	P001
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	ارتقای قدرت مطالبه‌گری فرماندهان	مسئولان فراجا باید قدرت مطالبه‌گری داشته باشند.	P003
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	ارتقای مهارت‌های مدیریتی فرماندهان	حضور فرماندهان قدرتمند و دارای مهارت‌های مدیریتی امری ضروری است.	P010
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	تغییر نگرش مدیران به صورت عالمانه و تکلیفی	تغییر نگرش مدیران به صورت عالمانه و تکلیفی	P007
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	افزایش تعامل با قوای سه‌گانه	باید با قوای سه‌گانه تعاملات بیشتری داشته باشند.	P001
جایگاه مطلوب	الزامات مدیریتی	مطالبه‌گری وظایف سازمان‌ها در حوزه‌های اجتماعی	قرار نیست پلیس به‌جای معلم باشد. وزیر آموزش و پرورش باید تکلیف خود را بداند. در بحث حجاب، ۲۶ دستگاه دخالت دارند و هرکس باید وظیفه خود را انجام دهد. چرا باید فراجا برود حدود شرعی را مشخص بکند؟	P005

به‌منظور شناسایی راهکارهای ارتقای نقش فراجا در انتظام ملی، ۱۵۴ مضمون از مصاحبه‌های انجام‌شده شناسایی شدند که با حذف و ادغام موارد

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف ترسیم نقش و جایگاه فراجا در انتظام ملی نگاشته شده است. فراجا دارای ویژگی‌های منحصربه‌فردی است که به سبب آن می‌تواند نقش و جایگاهی والا را در انتظام ملی به دست آورد. حضور پلیس در عرصه‌های مختلف امنیت، اقتصاد، اجتماع، فرهنگ و مانند آن و تلقی مردم از این نهاد به عنوان نخستین مرجع برای احقاق حق و نیز نقش آفرینی آن به عنوان نهاد واسط بین مردم و حاکمیت و نیز وظیفه بسیار مهم تأمین نظم و امنیت در سطح جامعه، فقط بخشی از این ویژگی‌ها به شمار می‌آیند. علاوه بر این، در صورتی که انتظام ملی در هر بخش به درستی انجام نشود و عواقب سوء آن به شکل نارضایتی در مردم بروز و ظهور کند، در نهایت، این فراجا است که به عنوان پیشانی نظام وارد عمل شده و با اتخاذ تدابیر هوشمندانه، نسبت به آرام‌سازی فضای جامعه اقدام می‌کند؛ بنابراین، فراجا به عنوان نهادی که در تمامی عرصه‌ها از حضوری موثر و پررنگ برخوردار است، می‌تواند به عنوان نهادی نظارتی در انتظام ملی، نقش آفرینی کند.

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ارتقای جایگاه فراجا در انتظام ملی نیازمند یک تلاش جامع و یکپارچه است که تنها با هماهنگی عوامل مختلف انجام پذیر است. به منظور شناسایی سازوکارهای ارتقای نقش فراجا در انتظام ملی، در این پژوهش، ۱۵۴ مضمون از مصاحبه‌های انجام‌شده شناسایی و با حذف و ادغام موارد تکراری، ۸۲ مضمون انتخاب شدند و با تجمیع مضمون‌های مشابه، ۴۹ مضمون پایه و ۴ مضمون سازمان‌دهنده با عناوین الزامات سیاسی، الزامات فرهنگی، الزامات مدیریتی و الزامات قانونی تدوین شدند و در نهایت، جایگاه مطلوب فراجا در انتظام ملی به عنوان مضمون محوری تعیین شد.

«الزامات مدیریتی» باتکیه بر ایجاد قابلیت و توانایی در درون سازمان با استفاده از نوآوری در تجهیزات سازمانی و ارتقای بهره‌وری در کارکنان و همچنین، تغییر در ساختار سازمانی، تعامل فرماندهان با قوای سه‌گانه و مطالبه‌گری از ارگان‌های مختلف و مسئول‌سازی سازمان‌ها به دنبال هویت‌یابی و فعال‌بودن در سطح کلان کشور است.

در بعد «الزامات سازمانی»، فراجا در صورتی که علاوه بر پیش‌رونده بودن در سطح ملی، در نقش پیش‌برنده برای سایر سازمان‌ها وارد عمل شود، می‌تواند جایگاه خود را در انتظام ملی ارتقا دهد. منظور از پیش‌روندگی، حرکت در مسیر برنامه‌ریزی شده سازمان است اما یک سازمان پیش‌برنده، به سازمانی اطلاق می‌شود که علاوه بر حرکت روبه‌جلو در مسیر برنامه‌های خود، سازمان‌های دیگر را هم به دنبال خود کشانده و به پیش راند. به عبارت دیگر، فراجا باید نقش لوکوموتیوی را در این خصوص ایفا کند تا به‌عنوان سازمانی پیش‌برنده شناخته شود. «الزامات سازمانی» بر ساختارها، فرآیندها و منابع، پرهیز از تقبل وظایف سایر سازمان‌ها، هوشمندسازی و تحول پلیس براساس تحول منابع انسانی متمرکز است. این نتیجه با نتایج پژوهش مکوخا (۲۰۲۴) که معتقد است چارچوب سازمانی، چارچوب قانونی، توزیع بودجه، اجرای فرآیند و مشارکت عمومی و شیوه‌های رهبری، تأثیری مثبت را بر اجرای قانون توسط پلیس در کنیا دارد، هم‌راستا است.

در بعد «الزامات مدیریتی»، مطالبه‌گری و ایجاد تعامل با سایر سازمان‌ها، از مهم‌ترین و پرتکرارترین مضمون‌های این بخش به‌شمار می‌آیند که نشان از اهمیت آنها در ارتقای جایگاه فراجا در انتظام ملی دارند. فرماندهان فراجا با قدرت مطالبه‌گری می‌توانند در تصمیم‌سازی‌های کلان کشور نقش داشته و رویکرد فراجا را از حالت انفعالی به حالت فعال درآورند. این رویکرد می‌بایست در تمام تصمیمات انجام شود تا پیوست انتظامی برای هر تصمیم و قانونی که می‌خواهد وضع شود، الزامی باشد. فرماندهان با تغییر رویکرد فراجا می‌توانند به هویت‌یابی جدیدی دست یابند و با ایجاد توانمندی و قابلیت، به‌عنوان یکی از ارکان اصلی در انتظام بخشی ملی در نظر گرفته شوند. با توجه به اینکه مهم‌ترین رکن در سازمان فراجا، نیروی انسانی آن است، بنابراین، تک‌تک کارکنان فراجا باید با رفتار مناسب خود به‌عنوان یک عنصر مطلوب، الگویی برای افراد و مخاطبان خود محسوب شوند. این نتیجه با نتایج دیوید (۲۰۲۰)، کرمانی و همکاران (۱۴۰۱)، رضازاده و بختیاری (۱۳۹۷) که مهارت نیروی انسانی را عاملی مهم در انتظام بخشی می‌دانند، هم‌خوانی دارد و از سوی دیگر، پلیس نماد

حاکمیت در بین مردم است و در صورت عملکرد صحیح باعث افزایش سطح رضایت مردم خواهد شد. این نتیجه با نتایج پژوهش هاشمی (۱۴۰۱) و کرمانی و همکاران (۱۴۰۱) که پلیس را مظهر حاکمیت معرفی می‌کند، هم‌خوانی دارد. در بعد «الزامات فرهنگی» با فرهنگ‌سازی و ایجاد عمل‌کردن در حوزه فرهنگ و در بعد «الزامات قانونی» با پرهیز از انفعال در اجرای قانون، نظام‌سازی و نقش‌آفرینی در تمام عرصه‌ها، الزام سازمان‌ها به داشتن پیوست انتظامی در فعالیت‌ها، تصویب قوانین حمایتی از پلیس، اصلاح و ایجاد قوانین برای افزایش نفوذ پلیس، پیگیری دسترسی به سامانه‌های یکپارچه اطلاعات، می‌توان جایگاه فراجا را در انتظام ملی ارتقا داد.

پیشنهادها

۱. براساس یافته‌ها در بخش الزامات قانونی، معاونت حقوقی فراجا در مجلس شورای اسلامی، تلاش کند تا قوانین حمایتی از پلیس وضع و به تصویب برسد.
۲. براساس یافته‌ها در بخش الزامات مدیریتی و الزامات قانونی، مسئول‌سازی سازمان‌ها از مهم‌ترین ارکان انتظام‌بخشی است؛ بنابراین، معاونت حقوقی فراجا باید با تصویب قوانین نسبت به این مهم اقدام کند. فرماندهان فراجا باید در تصمیم‌سازی‌های کلان کشور نقش داشته باشند و رویکرد فراجا را از حالت انفعالی به حالت فعال درآورند. این رویکرد می‌بایست در تمام تصمیمات انجام شود تا پیوست انتظامی برای هر تصمیم و قانونی که می‌خواهد وضع شود، الزامی باشد.
۳. براساس یافته‌ها در بخش الزامات سازمانی، کارکنان فراجا باید فعال باشند و علاوه بر ایفای نقش پیش‌روندگی در امور، باید در وجه پیش‌برنده برای سایر سازمان‌ها هم ایفای نقش کند.
۴. براساس یافته‌ها در بخش الزامات سازمانی، کارکنان فراجا باید در تمام ابعاد از جمله کارآمدی، هوشمندسازی سازمان، موفقیت در مأموریت‌ها، تحول‌گرایی و نوآوری، به الگوی مناسبی برای سایر افراد جامعه مبدل شوند.

۵. براساس یافته‌ها در بخش الزامات مدیریتی، مطالبه‌گری از سایر سازمان‌ها توسط مسئولین و فرماندهان فراجا در راستای انجام وظایفشان در حوزه انتظام‌بخشی باید در دستورکار فراجا قرار گیرد و فراجا به‌عنوان ناظر بر انتظام ملی، شناخته شود.
۶. براساس یافته‌ها در بخش الزامات مدیریتی، با تغییر در مهارت‌های مدیریتی مدیران و فرماندهان، باید نگرش و دیدگاه آنها را نسبت به جایگاه فراجا در انتظام ملی ارتقا داد و اهمیت جایگاه فراجا در انتظام ملی به‌صورت جدی در بین فرماندهان و کارکنان تبیین شود.
۷. براساس یافته‌ها در بخش الزامات فرهنگی، فراجا باید در حوزه تعامل با مردم و فرهنگ‌سازی به‌صورت ایجابی رفتار و از اقدامات صرف سلبی تا حد امکان خودداری کند و در واقع، با آینده‌نگری باید نسبت به وقایع آینده به‌صورت کنشی رفتار کند تا در برابر وقایع آینده غافلگیر نشود.

تقدیر و تشکر

این مقاله حاصل یک فعالیت پژوهشی مستقل است و از هیچ‌گونه حمایت مالی استفاده نکرده‌است. پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند که از تمامی مشارکت‌کنندگان در پژوهش به‌دلیل همکاری مناسب در گردآوری اطلاعات قدردانی کنند.

فهرست منابع

- افتخاری، اصغر (۱۳۷۹). انتظام ملی، جامعه‌شناسی سیاسی نظم ازدیدگاه حضرت امام خمینی (ره)، تهران، انتشارات عقیدتی سیاسی ناجا.
- حسینی، سید تقی؛ مومنی، اسکندر؛ کامکار، مهدی (۱۳۹۹). انتظام، امنیت و تأثیر آن در صنعت گردشگری، امنیت ملی. (۳۶) ۱۰. ۷-۴۲.
doi:20.1001.1.33292538.1399.10.36.1.2
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۴). مجموعه سخنرانی‌های مقام‌معمظم رهبری، پایگاه اطلاع‌رسانی مقام‌معمظم رهبری.
<https://farsi.khamenei.ir>
- داودی دهقانی، ابراهیم (۱۳۹۸). الگوی امنیت انتظامی از منظر مقام‌معمظم رهبری (مدظله‌العالی) مبتنی بر بیانات ۳۰ ساله معظم‌له از ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۸. طرح پژوهشی. تهران: معاونت تربیت و آموزش سازمان انتظامی.
- داودی دهقانی، ابراهیم (۱۴۰۲). الگوی انتظام ملی ازدیدگاه امامین انقلاب اسلامی (امام خمینی و مقام‌معمظم رهبری)، طرح‌نامه پژوهشی، تهران: مرکز مطالعات راهبردی فراجا
- درویشی، رضا (۱۳۹۷). جایگاه پلیس و نیروی انتظامی در حفظ حقوق شهروندی، تهران. نشر قانون یار.
- دری نوگورانی، حسین (۱۴۰۱). بازپژوهی انتظام ملی؛ چیستی و چگونگی در نظریه‌پردازی، فصلنامه مطالعات راهبردی، ۷ (۴)، ۵-۳۱.
http://ssj.jrl.police.ir/article_100447.html
- دری نوگورانی، حسین (۱۴۰۲). نظریه اقتصاد امنیت و انتظام ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران، فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، مرکز مطالعات راهبردی
- رضازاده، اکبر؛ بختیاری، تقی (۱۳۹۷). نقش ناجا در استحکام ساخت درونی قدرت نظام، فصلنامه امنیت ملی، ۸ (۳۰)، ۴۱-۶۴.
https://ns.sndu.ac.ir/article_344.html
- رضازاده، اکبر؛ بختیاری، تقی؛ سلیمی، اکبر (۱۳۹۴). مدل امنیت داخلی در توسعه انتظام ملی، فصلنامه پژوهش‌های دانش انتظامی. ۱(۱۷). ۱۰۳-۱۲۶.
http://pok.jrl.police.ir/article_97123.html
- صفی‌پور، عبدالرحیم بن عبدالکریم (۱۳۸۸)، منتهی الارب فی لغه العرب، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

- کلینتون، دیوید (۱۳۷۹). دو رویه منفعت ملی، ترجمه اصغر افتخاری، تهران. انتشارات مطالعات راهبردی
- کرمانی، طوبی؛ ثابت، علی؛ رجبلو، جعفر؛ آبداری، ربابه (۱۴۰۱). تدبیر و انتظام ملی. فصلنامه مطالعات راهبردی، ۷ (۳)، ۷۷-۹۷
doi: 20.1001.1.33292538.1401.12.44.13.4
- قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۹).
- نیل‌فروشان، عباس؛ نقی‌زاده، حمید؛ جوانمرد، محمد؛ جواهری، مهدی. (۱۴۰۱). نقش و کارکرد بسیج در تحقق انتظام ملی و امنیت داخلی، نشریه مطالعات دفاع مقدس. ۳(۸)، ۳-۹
https://hds.sndu.ac.ir/article_2173.html
- هاشمی، صدیقه‌سادات (۱۴۰۱). تبیین نقش و جایگاه نیروی انتظامی در اعمال حاکمیت برای تأمین نیاز عمومی به امنیت از منظر فرماندهی کل قوا، فصلنامه امنیت ملی. ۱۲(۴۴)، ۳۹۷-۴۲۴.
doi:20.1001.1.33292538.1401.12.44.13.4
- Braun, V. & Clarke, V. (2006), Using thematic analysis in psychology”, *Qualitative Research in Psychology*, Vol. 3, No. 2, Pp. 77-101.
- Buzan, Barry. (2008). *People, states & fear: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. ECPR press
- David, D., & Salifu, A. M. (2020). SECURITY ARCHITECTURE, INTERNAL POLICING, AND AGITATIONS FOR STATE POLICE. *Arts and Social Science Research*, 10 (1), 23. Retrieved from:
<https://fassjassr.com.ng/index.php/assr/article/view/11>
- Holloway, I. & Todres, L. (2003), The Status of Method: Flexibility, Consistency and Coherence”, *Qualitative Research*, Vol. 3, No. 3, Pp. 345-357.
- Kibabab Makokha. (2024). Security governance and law enforcement by the national police. *Kenyatta university, Kenya*.
DOI: <https://doi.org/10.61426/rjssh.v5i1.160>
- andel, Robert. (1994). *The changing face of national security: a conceptual analysis*, London. Green wood press.
- Mishra, J. P. (2016). Role of Police Force in Maintaining Social Order. *Indian Journal of Public Administration*, 62 (2), 328-333.
<https://doi.org/10.1177/0019556120160210>